

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/100779,60-rocznica-smierci-gen-Jozefa-Hallera.html>
28.02.2026, 00:58

60. rocznica śmierci gen. Józefa Hallera

4 czerwca 1960 roku w Londynie zmarł gen. Józef Haller, dowódca w Legionach Polskich (m.in. II Brygady), II Korpusu Polskiego i „Błękitnej” Armii. Zajmował dla Polski Pomorze Gdańskie. W 1920 r., kluczowym dla wojny z Rosją bolszewicką, Generalny Inspektor Armii Ochotniczej, dowódca Frontu Północnego i członek Rady Obrony Państwa. Opozycyjny wobec rządów „sanacji”. W czasie II wojny światowej we władzach RP na Wychodźstwie. Współtwórca ZHP.

03.06.2020

Zaślubiny Polski z morzem. Kadr z filmu „Niezwyciężeni”

W 60. rocznicę śmierci generała Józefa Hallera, 4 czerwca 2020, prezes Instytutu Pamięci Narodowej dr Jarosław Szarek złożył kwiaty pod obeliskiem z tablicą pamiątkową generała przy placu jego imienia na warszawskiej Pradze.

Złożenie kwiatów pod tablicą upamiętniającą gen. Józefa Hallera na placu jego imienia w Warszawie - 4 czerwca 2020.
Fot. Sławek Kasper (IPN)

Złożenie kwiatów pod tablicą upamiętniającą gen. Józefa Hallera na placu jego imienia w Warszawie - 4 czerwca 2020.
Fot. Sławek Kasper (IPN)

Złożenie kwiatów pod tablicą upamiętniającą gen. Józefa Hallera na placu jego imienia w Warszawie - 4 czerwca 2020.
Fot. Sławek Kasper (IPN)

JÓZEF HALLER
1873-1960

GENERAŁ BRONI WOJSKA POLSKIEGO • DZIAŁACZ
SPOŁECZNY I POLITYCZNY • OFICER LEGIONÓW
POLSKICH • DOWÓDCA BŁĘKITNEJ ARMII
WE FRANCJI • JEDEN Z NAJWYBITNIEJSZYCH
DOWÓDCÓW WOJSKA POLSKIEGO PODCZAS WALK
O GRANICE POLSKI W LATACH 1918-1920 • PODCZAS
BITWY WARSZAWSKIEJ W CZASIE WOJNY
POLSKO - BOLSZEWICKIEJ DOWÓDCA
FRONTU POŁNOCNego • POSEŁ NA SEJM
II RZECZYPOSPOLITEJ • MINISTER OŚWIATY
W RZĄDZIE POLSKIM NA UCHODŹSTWIE W LATACH
1940 - 1943 • KAWALER WIELU ORDERÓW
KRAJOWYCH ORAZ ZAGRANICZNYCH W TYM
ORDERU ORŁA BIAŁEGO ORDERU VIRTUTI MILITARI
CZTEROKROTNIE KRZYŻA WALECZNYCH LEGII
HONOROWEJ • HONOROWY OBYWATEL WARSZAWY

Tablica upamiętniająca gen. Józefa Hallera na placu jego imienia na warszawskiej Pradze - 4 czerwca 2020. Fot. Sławek

Kasper (IPN)

[Przy grobie generała w kościele Garnizonowym św. Agnieszki kwiaty złożył dyrektor krakowskiego IPN dr hab. Filip Musiał.](#)

Przy grobie gen. Józefa Hallera w Krakowie - 4 czerwca 2020. Fot. Janusz Słszak (IPN)

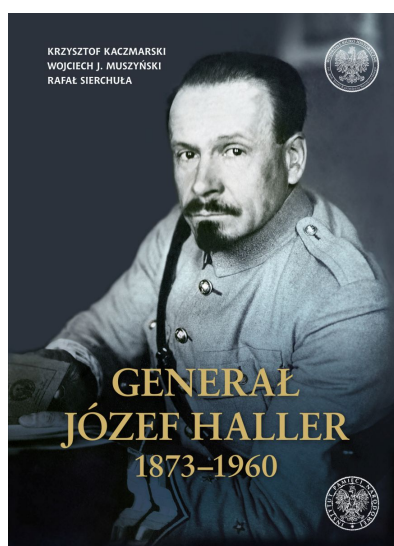

Przy grobie gen. Józefa Hallera w Krakowie - 4 czerwca 2020. Fot. Janusz Słszak (IPN)

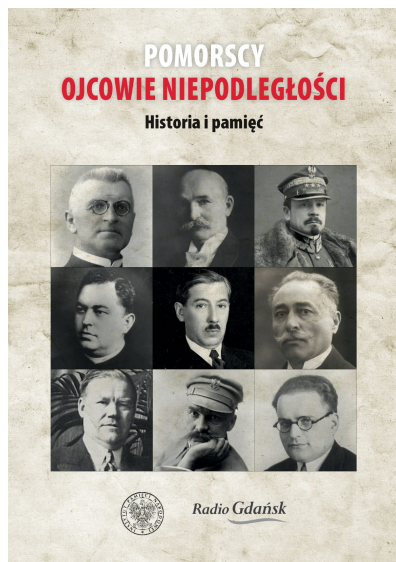

Przy grobie gen. Józefa Hallera w Krakowie – 4 czerwca 2020. Fot. Janusz Ślęzak (IPN)

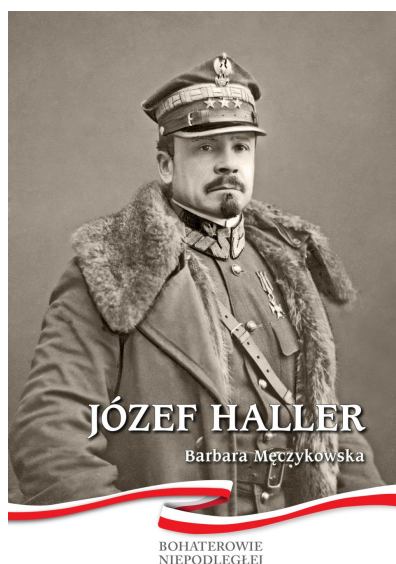
Polecamy album autorstwa Krzysztofa Kaczmarekiego, Wojciecha J. Muszyńskiego i Rafała Sierchuły: [*General Józef Haller 1873-1960*](#), wydany przez Instytut Pamięci Narodowej i Wojskowe Biuro Historyczne w 2017 roku.

O gen. Hallerze przeczytamy także w publikacji wydanej przez gdański oddział IPN [*Pomorscy Ojcowie Niepodległości. Historia i pamięć*](#), red. Krzysztof Drażba.

W przygotowaniu broszura z serii „Bohaterowie Niepodległej” *Józef Haller*

Z okazji 100. rocznicy utworzenia Armii Polskiej we Francji Instytut Pamięci Narodowej przygotował przypinkę wzorowaną na odznace oficerskiej Armii Polskiej we Francji, której autorem był wybitny polski rzeźbiarz Xawery Dunikowski.

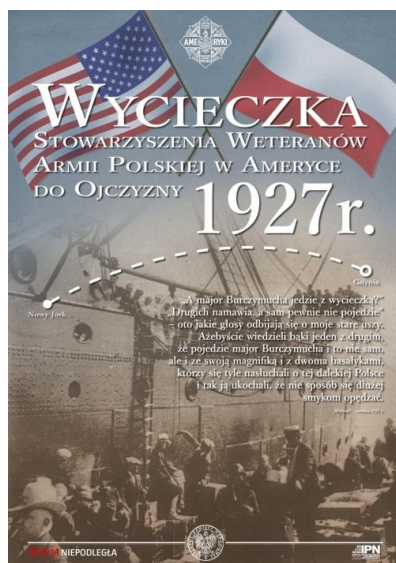

W 2018 roku, dzięki staraniom Instytutu Pamięci Narodowej, do Polski sprowadzono ze Stanów Zjednoczonych Ameryki unikatowy film z 1927 r., zatytułowany „Z wycieczki Stowarzyszenia Weteranów do Polski”. Film jest zapisem odwiedzin Ojczyzny przez kombatanatów, ochotników amerykańskiej Polonii do tzw. Błękitnej Armii gen. Józefa Hallera, sformowanej we Francji w 1917 r.

Na taśmie filmowej 35 mm możemy zobaczyć unikatowe obrazy miast Polski, zarejestrowane zaledwie 9 lat po odzyskaniu niepodległości. Operator kamery uwiecznił m.in. generałów Józefa Hallera i Mariusza Zaruskiego, działaczy Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce (SWAP), m.in. dr. Teofila Starzyńskiego i Agnieszkę Wisłę, pokazy zręcznościowe żołnierzy 15 Pułku Ułanów i 7 Pułku Strzelców Konnych na Polach Grunwaldzkich w Poznaniu oraz paradę 13 Dywizji Piechoty w Równem na Wołyniu.

Film został wykonany przez anonimowego operatora prawdopodobnie na zlecenie SWAP. Nie znamy daty premiery filmu. Natomiast po odnalezieniu w archiwum SWAP w USA porwanych fragmentów taśmy światłoczułej, po ich połączeniu i przegraniu na nośnik cyfrowy formatu DVD, film ten został pokazany 17 listopada 2011 r. w Konsulacie RP w Nowym Jorku. Po siedmiu latach oryginalna kopia filmu przyjechała do Polski w ramach umowy podpisanej pomiędzy SWAP a Archiwum IPN. Konserwację i restaurację filmu przeprowadzono w pracowniach Filmoteki Narodowej – Instytutu Audiowizualnego przy współpracy pracowników IPN. W 2018 i 2019 IPN zaprezentował film m.in. w [Warszawie](#), [Gdyni](#), [Wilnie](#), [Krakowie](#).

Polecamy katalog wystawy [Wycieczka Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce do Ojczyzny w 1927 r.](#), przygotowanej w Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej.

Polecamy artykuły o gen. Hallerze:

Krzysztof Kaczmarek, Wojciech Jerzy Muszyński, Rafał Sierchuła: *Rodzina, młodość i działalność niepodległościowa Błękitnego Generała*

Józef Haller urodził się 13 sierpnia 1873 r. w majątku Jurczyce, leżącym w połowie drogi między Krakowem a Lanckoroną. Jego rodzina wywodziła się korzeniami z Frankonii, skąd w końcu XV w. przybył na ziemie polskie przodek Józefa, słynny wówczas księgarz i drukarz – Jan Haller.

Potomek Jana, żyjący w XVIII w. Józef Antoni Haller, był zamożnym kupcem krakowskim i pierwszym przedstawicielem rodziny, który ożenił się z Polką – Marcjanną Laskiewicz z rodu patrycjusza krakowskich. Prowadził skład towarów na Podgórzu, utrzymywał kontakty handlowe z Triestem, skąd sprowadzał owoce południowe i przyprawy korzenne, a eksportował воск i miód. Jego syn, Alojzy Haller, zakupił majątek ziemski Polanka i uzyskał od cesarza Franciszka II w 1793 r. tytuł szlachecki (herb Haller) wraz z przydomkiem de Hallenburg. Dziadek późniejszego generała, także Józef, piastował funkcję prezesa Senatu Wolnego Miasta Krakowa z mianowania przedstawicieli trzech mocarstw zaborczych i z tego powodu nie był osobą popularną w mieście. Z kolei jego trzech synowie wykazali się nieposzlakowanym polskim patriotyzmem. Najstarszy – Cezary Emil – uczestniczył w krakowskiej Wiośnie Ludów, a w czasie powstania styczniowego niósł pomoc walczącym w Kongresówce, wchodząc z nominacji Rządu Narodowego w skład Komitetu Galicji Zachodniej. Został za to przez władze austriackie oskarżony o zdradę stanu, pozbawiono go majątku i skazano na 6 lat więzienia w twierdzy. W działalność niepodległościową byli zaangażowani także dwaj pozostali synowie Józefa – Władysław i Henryk – którzy uczestniczyli w powstaniu styczniowym, walcząc z bronią w ręku w Górach Świętokrzyskich. Kuzynem – rówieśnikiem późniejszego generała Józefa Hallera – był Stanisław Haller (syn stryja Władysława), także zawodowy oficer Wojska Polskiego w stopniu generała dywizji, działacz Ligi Narodowej i Obozu Wielkiej Polski, zamordowany przez sowieckie NKWD w Charkowie w 1940 r.

Rodzina

Józef Haller był trzecim z kolei dzieckiem małżeństwa Henryka i Olgi z Tretterów. Starszymi braćmi byli August i Edmund, a młodsze rodzeństwo to Cezary i Karol oraz Anna i Ewa. Najstarszy z braci, August, poświęcił się karierze dyplomatycznej, pozostali wybrali służbę wojskową. Cezary w 1918 r. wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego w randze kapitana i poległ w walkach podczas najazdu czeskiego na Śląsk Cieszyński w Kończycach Małych pod Skoczowem 29 stycznia 1919 r. Ciężko ranny, został załuczony kolbami przez Czechów na polu bitwy. Pośmiertnie otrzymał awans na majora i został odznaczony Krzyżem Orderu Wojskowego Virtuti Militari. Siostra Anna w latach dwudziestych była działaczką Stronnictwa Narodowego w powiecie krakowskim, gdzie prezesowała Chrześcijańskiemu Stowarzyszeniu Nauczycieli, młodsza Ewa pracowała zaś wraz z matką w rodzinnym majątku, ucząc dzieci wiejskie czytać i pisać oraz lecząc chorych.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)

Krzysztof Kaczmarek, Wojciech Jerzy Muszyński, Rafał Sierchuła: *Od Legionów do Polskiego Korpusu Posiłkowego*

Korzystając z krótkiego urlopu, Haller odwiedził Budapeszt, Wiedeń i inne ośrodki, aby szukać poparcia polityków i wojskowych dla koncepcji rozwoju Legionów. Usiłował też doprowadzić do połączenia wszystkich jednostek legionowych w jednolitą formację – korpus lub dywizję.

Okazało się to jednak niemożliwe, gdyż sprzeciwili się temu zwolennicy Piłsudskiego i on sam, zazdrośnie strzegąc samodzielności „swojej” I Brygady. 5 maja 1915 r. Haller razem z Władysławem Sikorskim, jadąc z wizytą do oddziałów Piłsudskiego, uległ w Libidzy pod Częstochową poważnemu wypadkowi samochodowemu.

„Hallera zastałem nieruchomego w łóżku – wspominał August Krasicki – ma jedną rękę

zwichniętą, a nogę złamaną, oprócz tego potłuczony na całym ciele. Wypadek wydarzył się tuż pod samą Częstochową. Pękła oś, szofer nie mógł kierować automobilem, który wpadł w pole, zatoczył koło i wywrócił się. Inni jadący, tj. ppłk Sikorski i szofer, nie odnieśli żadnego szwanku”.

Wskutek złej kuracji w Częstochowie stan rannego się pogorszył – groziła mu nawet amputacja nogi. Dopiero przeniesienie do specjalistycznego szpitala w Wiedniu i długotrwała, ponadroczna kuracja i rehabilitacja pozwoliły Hallerowi na powrót do zdrowia. W wyniku kontuzji miał jednak usztywnioną nogę i utykał, co powodowało, że odtąd towarzyszyła mu zawsze niewielka laseczka. W tym czasie, od wiosny do jesieni 1915 r., jego 3. pułk Legionów wraz z resztą II Brygady walczył na Bukowinie i w Besarabii.

W „Żelaznej Brygadzie”

Wiosną 1916 r. Haller dołączył do II „Żelaznej” Brygady, która wraz z pozostałymi legionowymi brygadami, I i III, została już przerzucona na tereny Polski, nad płynącą przez Wołyń rzekę Styr. Pozostawał bez funkcji, gdyż wiele stanowisk, wraz z dowództwem II Brygady, zostało obsadzonych przez oficerów austriackich, często niebędących Polakami, przykładem może być dowódca brygady, płk Ferdynand Küttner, Austriak, który nie znał nawet języka polskiego. Taki stan rzeczy powodował narastanie konfliktu między polskimi żołnierzami a dowództwem austriackim, co wyrażało się m.in. samowolnym przypinaniem przez oddziały różnych odznak, np. różnokolorowych wężyków przy kołnierzu itp. Rozpolitykowanie w szeregach Legionów zaczęło przybierać takie rozmiary jak w dawnym Legionie Wschodnim. Chcąc temu przeciwdziałać, Haller, choć nie bez wahań, zdecydował się wejść w skład powołanej przez Piłsudskiego Rady Pułkowników, skupiającej polskich dowódców i oficerów sztabowych jednostek legionowych. Był też współautorem i sygnatariuszem (wraz z Piłsudskim, Kazimierzem Sosnkowskim i Bolesławem Roją) memoriału z 20 sierpnia 1916 r., skierowanego do Naczelnego Komitetu Narodowego – politycznej reprezentacji Legionów. Domagano się w nim od NKN jednoznacznego uregulowania z władzami w Wiedniu statusu Legionów jako Wojska Polskiego, którego celem jest walka o niepodległą Polskę, rozbudowy kadrowej dotychczasowych brygad, na których bazie miałyby powstawać nowe jednostki (dywizje i korpusy), wycofania z Legionów oficerów austriackich i zastąpienia ich Polakami, założenia polskich szkół wojskowych, stworzenia rządu polskiego w Warszawie. Zgodnie z niektórymi postulatami zawartymi w memoriale później został utworzony Polski Korpus Posiłkowy.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)

Mirosław Golon: *Powrót Pomorza do Polski – ogromny sukces Niepodległej u progu roku 1920*

Dwa niewielkie, niezwykle urocze i z przebogatą historią pomorskie miasta, Puck i Golub (w 1951 roku powiększony o Dobrzyń i znany dziś pod nazwą: Golub-Dobrzyń), pięknie symbolizują wielkie zwycięstwo polityczne odradzającej się Polski.

Przypomnijmy, że Rzeczpospolita padła ofiarą brutalnej zмовy ościennych mocarstw, słusznie nazwaną ZBRODNIĄ ROZBIORÓW. Pomorze i część ziem przyległych w większości zajęte zostało przez Prusy już podczas pierwszego rozbioru w 1772 roku, a Toruń i Gdańsk podczas rozbioru drugiego – w 1793 roku. Również sto lat temu, w pierwszych tygodniach 1920 roku, po 127 latach niewoli Toruń, a po 148 latach Bydgoszcz, Grudziądz, Tczew i reszta regionu wróciły do Macierzy, do Wolnej Polski.

Niedoceniany sukces

To, co stało się na terenie Pomorza i pobliskiego regionu z Bydgoszczą włącznie, w styczniu i lutym roku 1920, to nadal nie w pełni doceniony, a przecież gigantyczny pod względem znaczenia sukces młodego państwa. Zajęcie bardzo ważnego, ludnego i silnego ekonomicznie terenu, ze znaczącymi ośrodkami miejskimi jak np. Toruń, Bydgoszcz, Grudziądz, Starogard, Tczew czy fragmentem wybrzeża Bałtyku nad Zatoką Gdańską wraz z Puckiem oraz z całą Mierzeją Helską, było niezwykle istotnym wzmocnieniem młodego państwa. Odzyskane w 1920 roku Pomorze zajęło w nim niezwykle ważne miejsce. Dowodzi tego ranga zbudowanej od podstaw wielkiej Gdyni, dużego miasta i wielkiego, prężnego ośrodka gospodarki morskiej; dowodzi też fakt, iż sukces tego polskiego Pomorza odrodził się i trwa także współcześnie.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Więcej materiałów na portalu przystanekhistoria.pl w zakładce TEMATY pod hasłem Józef Haller](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)